

**TÜRK DİLİ KONUŞAN
ÜLKELER İŞBİRLİĞİ
KONSEYİ'NİN KURULMASINA DAİR
NAHCIVAN ANLAŞMASI**

TÜRK DİLİ KONUŞAN ÜLKELER İŞBİRLİĞİ

KONSEYİ'NİN KURULMASINA DAİR

NAHCİVAN ANLAŞMASI

Bundan böyle ‐Taraflar‐ olarak anılacak Türk Dili Konuşan Ülkeler, halkları arasındaki tarihî bağları, ortak dil, kültür ve gelenekleri temel alarak, kapsamlı işbirliğinin daha da derinleştirilmesini arzu ederek,

siyasî çok kutupluluk ile ekonomi ve bilginin küreselleşmesi süreçleri çerçevesinde bölgede barışın güçlendirilmesine, güvenlik ve istikrarın teminine ortak katkıda bulunmayı arzu ederek,

müşterek bir yapı içerisinde etkileşimin, iyi komşuluk, birlik ve devletler ile halklar arasındaki işbirliği açısından mevcut olan geniş potansiyelin ortaya çıkmasını kolaylaştırdığını gözönünde bulundurarak,

karşılıklı güven, ortak çıkar, eşitlik, karşılıklı danışmalar, kültürel farklılıklara saygı ve Türk Dili Konuşan Ülkeler Devlet Başkanları Zirveleri'nde tesis edilen müşterek kalkınma isteği ruhundan hareket ederek,

Birleşmiş Milletler Şartının amaç ve ilkeleri ile uluslararası barış ve güvenlik, iyi komşuluk ve dostane ilişkilerin kurulmasını ve devletler arasında işbirliğini hedefleyen egemen eşitlik, toprak bütünlüğü ve uluslararası tanınmış sınırların ihlâl edilemezliği dâhil olmak üzere, uluslararası hukukun evrensel düzeyde kabul görmüş ilke ve normlarına bağlılıklarını teyit ederek, aşağıda belirtilen hususlar üzerinde mutabakata varmışlardır:

Madde 1

Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi

Taraflar uluslararası bir kuruluş şekline sahip ‐Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi‐ (bundan böyle TDKÜİK olarak anılacaktır) isimli işbirliği mekanizması kurmuşlardır.

Madde 2

Amaçlar ve Görevler

TDKÜİK'nin temel amaç ve görevleri:

Taraflar arasında karşılıklı güvenin, dostluk ve iyi komşuluğun güçlendirilmesi,

bölgede ve dünya genelinde barışın sağlanması, güvenlik ve emniyetin güçlendirilmesi,

uluslararası örgütler ve uluslararası forumlar çerçevesindekiler de dâhil olmak üzere, ortak çıkarların sözkonusu olduğu dış politika meselelerinde ortak tutum belirlemeye çalışılması,

uluslararası terörizm ve ayrılıkçılık, aşırı akımlar, insan kaçakçılığı, yasadışı uyuşturucu ticareti ile narkotik ve psikoaktif maddelerle uluslararası mücadelede eşgüdümün sağlanması,

siyasî, ticari, ekonomik konular ile kanunu uygulama, çevre, kültür, bilimsel-teknik, askerî-teknik, eğitim, enerji, ulaştırma, kredi ve finans alanları ve ortak çıkarları ilgilendiren diğer alanlardaki etkin bölgesel ve ikili işbirliğinin teşvik edilmesi,

ticaret ve yatırım açısından elverişli koşulların yaratılması, gümrük ve mallar ile hizmetlerin ve sermayenin dolaşımına imkân sağlayan düzenlemelerin basitleştirilmesi, mali sistem ve bankacılık işlemlerinin kolaylaştırılması.

tarafın halklarının yaşam koşullarının hızla iyileştirilmesi ve geliştirilmesi amacıyla eşit ortaklığa dayalı müşterek icraatlarla bölgede kapsamlı ve dengeli bir ekonomik büyüme, sosyal ve kültürel gelişimin sağlanması,

uluslararası hukuk tarafından umumiyetle tanınan ilke ve normlara uygun olarak, hukukun üstünlüğü iyi yönetim, insan hakları ve temel özgürlüklerin güvence altına alınması konularının ele alınması,

bilim ve teknolojiyi, eğitim, sağlık, kültür, spor ve turizm alanlarında etkileşimin genişletilmesi,

Türk halklarının sahip oldukları zengin kültür ve tarihî mirasın değerlendirilmesi, kitlelere tanıtılması ve yayılmasında Tarafların basın ve iletişim araçları arasındaki etkileşiminin özendirilmesi,

kaşılıklı hukukî yardımlaşmanın ve hukukun muhtelif alanlarındaki işbirliğinin geliştirilmesi amacıyla hukukî bilgi değişimi hususlarının ele alınmasıdır.

Madde 3

Yapı

İşbu Anlaşmada yer alan amaç ve görevleri yerine getirmek üzere aşağıda belirtilen yapılar teşkil edilecektir:

- Devlet Başkanları Konseyi
- Dışişleri Bakanları Konseyi
- Kıdemli Memurlar Komitesi
- Aksakallar Konseyi
- Sekreteryaya

Madde 4

Diğer İşbirliği Türleri

21 Kasım 2008 tarihli İstanbul Anlaşması'yla işlerlik kazanan Türk Dili Konuşan Ülkeler Parlamenter Asamblesi, Türk Dili Konuşan Ülkelerin parlamentoları arasındaki işbirliğini derinleştirmek amacıyla faaliyet göstermektedir.

Taraflar; bilim, eğitim, kültür ve sanat alanlarında işbirliğinin geliştirilmesi, Türk dünyasının ortak değerlerinin uluslar- arası seviyede tanıtılması ve kitlelere yayılması, Türk Dili konuşan ülkeler arasındaki kültürel bağların derinleştirilmesi amacıyla TÜRKSÖY çerçevesinde işbirliği yapmaktadır.

Madde 5

Devlet Başkanları Konseyi

Devlet Başkanları Konseyi (DBK), Tarafların Devlet Başkanlarının aşağıda belirtilen çerçevede bir araya geldikleri düzenli toplantılarla faaliyetlerini sürdürür:

- Güncel uluslararası sorunların çözümüne ilişkin olarak Taraflar arasındaki etkileşimin değerlendirilmesi,
- TDKÜİK kapsamında öncelikli işbirliği alanlarının belirlenmesi,
- TDKÜİK'nın faaliyetlerinin değerlendirilmesi,

DBK toplantıları yılda bir kez yapılır. Tarafların onayına bağlı olarak olağanüstü DBK toplantıları düzenlenebilir.

Bir sonraki DBK toplantısının yeri, kural olarak Tarafların İngilizce adlarının alfabetik sırasına göre belirlenir. Olağanüstü DBK toplantısının yeri Taraflar arasında sağlanacak mutabakat uyarınca tespit edilir.

Madde 6

Dışişleri Bakanları Konseyi

Dışişleri Bakanları Konseyi (DİBK) yetkilileri çerçevesinde,

- TDKÜİK'nın gündemdeki faaliyetleriyle ilgili konuları değerlendirir,
- DBK toplantılarında ele alınacak güncel uluslararası meseleleri tespit eder;
- Sekreteryanın personel yapısını ve mali raporunu onaylar.

DİBK, gerektiğinde Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi adına beyanatta bulunabilir.

DİBK toplantıları, kural olarak DBK toplantılarının yapıldığı yerde DBK toplantıları öncesinde yapılır.

Tarafların mutabakatıyla, olağanüstü DİBK toplantıları düzenlenebilir. Olağanüstü DİBK toplantısının yeri Taraflar arasında sağlanacak uzlaşıyla belirlenir.

Madde 7

Kıdemli Memurlar Komitesi

Kıdemli Memurlar Komitesi'nde (KMK) tarafların asgari bir temsilcisi yer alır.

KMK yetkileri çerçevesinde,

- Sekreteryanın faaliyetlerinin koordine eder,
- Sekreterya tarafından hazırlanan taslak belgelerin DİBK'nın tasvibine sunumundan ve DBK'nın onaylamasından önce değerlendirir ve onay verir.

KMK toplantıları, kural olarak DİBK toplantıları öncesinde düzenlenir.

Madde 8

Dönem Başkanlığı

DBK'nın olağan toplantılarına ev sahipliği yapan taraf, bir sonraki DBK toplantısına kadar Türk Dili Konulan Ülkeler İşbirliği Konseyi'nin dönem başkanlığını yürütür.

Madde 9

Aksakallar Konseyi

Türk Dili Konuşan Ülkeler Aksallar Konseyi (Aksakallar Konseyi), TDKÜİK'nın himayesinde faaliyet gösteren daimi bir danışma teşekkülüdür.

Mali hususlar dâhil olmak üzere, Aksakallar Konseyi'nin faaliyetlerinin teferruatları, DİBK tarafından kabul edilen, Aksakallar Konseyi'nin Yönetmeliği başlıklı ayrı bir belgeyle tanımlanır.

Aksallar Konseyi'nin faaliyetleri işbu Anlaşma ve yukarıda bahsekonu Yönetmelik çerçevesinde belirlenir.

Madde 10

Sekreterya

Taraflar, TDKÜİK'nın amaç ve görevlerinin icrasına yardımcı olmak üzere, daimi bir yürütme organı olan Sekreterya'yı kurmuşlardır.

Sekreterya'nın görevleri arasında;

- DBK, DİBK ve KMK'nın toplantıları ile TDKÜİK nezdinde gerçekleştirilecek diğer toplantıların düzenlenebilmesi amacıyla ihtiyaç duyulacak idari, örgütsel, protokoller ve teknik önlemlerin alınması,
- Taslak belgelerin hazırlanması,
- Belgelerin tasnif ve arşivlenmesi,
- Taraflar ve diğer uluslararası teşkilâtlar ile forumlar tarafından iletilen belge ve bilgilerin takas bürosu olarak faaliyet göstermesi,
- TDKÜİK ile ilgili genel mahiyetli bilginin yayımlanması,
- DBK, DİBK, KMK tarafından verilecek diğer görevlerin yerine getirilmesi,
- Görevlendirilecek personelin tespit edilerek KMK'nın onayına sunulması,
- Gerçekleştirilen mali faaliyetlerle ilgili olarak KMK'ya rapor sunulması bulunmaktadır.

Sekreteryaya DİBK'in önerisi üzerine DBK tarafından onaylanan Genel Sekreter tarafından yönetilecektir. Genel Sekreter'in uyuğunda bulunduğu ÷lke hariç olmak üzere, tarafların her birinden bir Genel Sekreter Yardımcısı atanacaktır.

Genel Sekreter Tarafların İngilizce resmî ÷lke adlarının sıralamasına göre rotasyon temelinde üç yıl süreyle atanacak ve görev süresinin uzatılması hakkı bulunmayacaktır.

Genel Sekreter Yardımcıları, Tarafların vatandaşları arasından DBK tarafından üç yıl süreyle atanacak ve görev sürelerinin uzatılması hakları bulunmayacaktır. Sekreteryaya görevlileri tarafların kendi ulusal mevzuatları uyarınca, kendi vatandaşları arasından atanacaktır.

Genel Sekreter, Genel Sekreter Yardımcıları ve Sekreteryaya'nın diğer görevlileri, görevlerini ifa ederlerken herhangi bir Taraftan veya üçüncü taraflardan talimat istemeyecekler ve almayacaklardır. DBK'ya karşı sorumlu olan uluslararası görevliler olarak konumlarını etkileyebilecek her türlü davranıştan kaçınacaklardır.

Taraflar, Genel Sekreter, Genel Sekreter Yardımcıları ve Sekreteryaya görevlilerinin ifa ettikleri görevlerin uluslararası mahiyetine saygı göstermeyi ve sözkonusu görevlileri etki altında bırakmamayı kabul ederler.

Sekreteryaya'nın merkezi İstanbul'da (Türkiye Cumhuriyeti) olacaktır.

Taraflar, Sekreteryaya'nın Türkiye'deki konumu ve tabi olacağı şartlar hususlarında Sekreteryaya'ya DİBK'nın önceden onayını almak koşulu ile Türkiye Cumhuriyeti ile uluslararası bir anlaşma imzalama yetkisi tanıyacaklardır.

TDKÜİK Sekreteryası, TDKÜİK'nın görev ve sorumluluklarını yerine getirmek üzere Tarafların ÷lkelerinde gerekli olan hükmi şahsiyete sahip olacaktır.

Sekreteryaya, özellikle aşağıda belirtilen amaç ve görevleri yerine getirmek üzere, uluslararası hükmi yetkiye sahip olacaktır:

- Tarafların tümünün onayıyla anlaşmalar imzalamak,

- Mülk satın almak ve satmak,
- Davacı ve davalı olarak mahkemelere çıkmak,
- Banka hesapları açmak ve nakit varlıklar üzerinden sözleşmeler akdetmek,

Madde 11

Bütçe

Sekreteryaya, Taraflar arasında ayrıca imzalanacak uluslararası bir anlaşma çerçevesinde belirlenecek kendi bütçesine sahip olacaktır.

TDKÜİK nezdinde düzenlenecek etkinliklere katılacak uzman ve temsilcilerin giderleri gönderen ülke tarafından karşılanacaktır.

Madde 12

Ayrıcalıklar ve Muafiyetler

TDK, DİBK, KMK ve Aksallar Kurulu toplantılarına katılacak heyetlerin üyeleri ve Sekreteryaya görevlileri, ev sahibi ülke tarafından uluslararası hukuk çerçevesinde diplomatik misyon mensuplarına sağlanan ayrıcalık ve muafiyetlerden yararlanacaklardır.

Madde 13

Daimi Temsilciler

Taraflar, Sekreteryaya nezdinde millî mevzuatları uyarınca daimi temsilciler atayacaklardır.

Madde 14

Diğer Toplantılar

Taraflar, özel veya teknik nitelikli bir konuyu görüşmek üzere, ilgili Bakanlıkların, kurumların ve teşkilâtların Başkanlarının toplantılarını düzenlemeyi kararlaştırabilirler.

Madde 15

Uluslararası Teşkilâtlar ve Forumlarla İlişkiler

TDKÜİK, özel işbirliği alanları da dâhil olmak üzere, uluslararası teşkilâtlar ve forumlarla temas ve diyalog tesis edebilir.

Madde 16

Gözlemciler

TDKÜİK tarafından, devletlere, uluslararası teşkilâtlara ve uluslararası forumlara gözlemcilik statüsü verilebilir.

Sözkonusu statünün veriliş usul ve esasları TDKÜİK Yönetmeliği tarafından belirlenir.

Madde 17

Diller

TDKÜİK'nın çalışma lisansı, tarafların devlet dilleri ve İngilizcedir.

Madde 18

Yönetmelik

İdari düzenlemeler, DİBK tarafından belirlenecek ve DBK'nın onayına sunulacak TDKÜİK Yönetmeliği uyarınca belirlenecektir.

Madde 19

Diğer Anlaşmalardan Kaynaklanan Yükümlülükler

İşbu Anlaşma, Tarafların daha önce imzalamış oldukları uluslararası anlaşmalardan kaynaklanan hak ve yükümlülüklerine hanel getirmez.

Madde 20

Anlaşmazlıkların Çözümü

İşbu Anlaşmanın yorumlanmasından veya uygulamasından kaynaklanacak anlaşmazlıkları, Taraflar istişareler ve müzakereler yoluyla çözüme kavuşturacaktır.

Madde 21

Tadilatlar

Taraflar arasında varılacak karşılıklı mutabakat çerçevesinde, Anlaşma'nın ayrılmaz parçası olarak değerlendirilecek olan ayrı protokoller vasıtasıyla işbu Anlaşma'ya tadilat ve ilaveler yapılabilecek ve mezkur değişiklikler işbu Anlaşma'nın 22. Maddesinde belirtilen şekilde yürürlüğe girecektir.

Madde 22

Geçerlilik Süresi, Yürürlüğe Giriş ve Katılım

İşbu Anlaşma süresiz olarak akdedilmiştir.

İşbu Anlaşma Tarafların onayına tabi olup, Taraflardan üçünün, Anlaşma'nın yürürlüğe girmesi için gerekli olan iç onay sürecini tamamladığına dair depozitöre yapacakları bildirimini takip eden 30.günün sonunda yürürlüğe girecektir.

İşbu Anlaşma yürürlüğe girmesinin ardından, Türk Dili Konuşan Ülkelerin katılımına açık olacaktır.

İşbu Anlaşma, onay sürecinin tamamlandığına dair depozitöre yapılacak bildirimini takip eden 30. günün sonunda katılımcı ülke açısından yürürlüğe girecektir.

Madde 23

Depozitör

İşbu Anlaşma'nın depozitörü olarak Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı tayin edilmiştir.

2009 senesinin, Ekim ayının üçüncü günü, her bir eşit derecede geçerli olmak üzere, Azerice, Kazakça, Kırgızca, Türkçe ve İngilizce olarak tek nüsha halinde imzalanmıştır.

Anlaşmanın asıl nüshası depozitör tarafından muhafaza edilecek, Taraflara onaylı bir sureti gönderilecektir.

Azerbaycan Cumhuriyeti adına

Kazakistan Cumhuriyeti adına

Kırgız Cumhuriyeti adına

Türkiye Cumhuriyeti adına